

Οι συναντήσεις μας με ενδιαφέροντα πρόσωπα ξεκινούν με καφέ και ανοίγουν προς κάθε κατεύθυνση που υποστηρίζει ο ελεύθερος διάλογος

Ενας καφές* με τη...

Ζόε Πολ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΕΦΗ ΦΑΛΙΔΑ

Όπως ένα σύγχρονο μυθιστόρημα στη λίστα λογοτεχνικών βραβείων που δίνουν έμφαση σε ίσες ευκαιρίες μοιάζει ο βίος της ζωγράφου και γλύπτριας Ζόε Πολ. Ο πατέρας της και η μητέρα της διέφυγαν τη δεκαετία του 1970 από τη Νότια Αφρική. Καλλιτέχνες και οι δύο γονείς της, μόλις γεννήθηκε η Ζόε στο Λονδίνο έφυγαν για την Ελλάδα και εγκαταστάθηκαν στα Κύθηρα, από όπου ο πατέρας της έστειλε τις εικονογραφήσεις του για βιβλία των εκδόσεων Penguin. «Φαντάσου πώς ήταν τότε που δεν υπήρχαν κινητά και e-mail» μου λέει. «Επικοινωνούσε με το Λονδίνο μέσω ενός τηλεφώνου της Κοινότητας. Αυτά με το καντράν και το καλώδιο, το οποίο απαγορευόταν σε όλους μας να το αγγίζουμε επειδή ήμασταν παιδιά».

Σήμερα η Ζόε Πολ έχει απορροφήσει στο βλέμμα της φως και θάλασσα, ενώ το δέρμα της αντανακλά την κρυστάλλινη διαύγεια των πρωινών της αγγλικής εξοχής, αφού μετά την παιδική ηλικία στα Κύθηρα μεγάλωσε στην Οξφόρδη και αργότερα ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό της στη γλυπτική στο Royal College of Art του Λονδίνου. Όμως τα καλοκαίρια της οικογένειας συνέχισαν να είναι ελληνικά. Και η Ζόε Πολ το 2016 παρουσίασε στην Αθήνα την πρώτη της ατομική έκθεση δείχνοντας ότι είχε βρει τη δική της γλώσσα για να αφηγείται αναμνήσεις και βιώματα με τα ιδιότυπα υφαντά της. Είχε χρησιμοποιήσει τις παλιές σχάρες βιομηχανικών ψυγείων υφαίνοντας με μάλλινα νήματα την ιστορία της:

«Στο χωριό μου στα Κύθηρα μια γειτόνισσα μου είπε ότι πριν από την εμφάνιση των οικιακών ψυγείων οι άνθρωποι, όταν έσφαζαν ένα ζώο, μοιράζονταν όλοι μαζί το κρέας του γιατί δεν μπορούσαν να το διατηρήσουν. Το ψυγείο τούς επέτρεψε να κρατάνε την τροφή στον οικο τους. Όμως η τεχνολογική πρόοδος, η άφιξη του ηλεκτρικού ψυγείου, νομίζω ότι προκάλεσε ένα σχίσμα στον βίο της κοινότητας. Έτσι λοιπόν στα έργα μου κάθε σειρά νήματος στην ύφανση υποστηρίζει την άλλη, γι' αυτό και το σύνολό τους είναι μια μεταφορική εικόνα της συνεκτικότητας που έχουν οι κοινότητες. Ήταν ένα σχόλιο για το πώς οι άνθρωποι βοηθάνε και υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον».

Η ΕΚΘΕΣΗ. Η συνάντησή μας γίνεται σε έναν χώρο του Πειραιά, όπου η Ζόε Πολ εκθέτει ένα διαφορετικό σώμα δουλειάς που δίνει όλα τα στοιχεία της κίνησής της να φτιάξει εδώ τις ρίζες της. Μια μεγάλη κουρτίνα από χειροποίητες κεραμικές χάντρες, η «Ζαργάνα», κρέμεται από το ταβάνι και σκιάζει τον χώρο που κατοικείται από ανθρωπομορφικά δοχεία γεμάτα με νερό. Το νερό στάζει μέσα στις οπές των δοχείων από την ξύλινη οροφή, κατάλομπο της παλιάς αποθήκης που σήμερα φιλοξενεί τον

Η εικαστικός μιλάει για το μεγάλο λιμάνι και την πολυπολιτισμική ζωή της από τα Κύθηρα προς την Οξφόρδη και σήμερα στην Αθήνα

«“Η ζαργάνα μου”
είναι ο Πειραιάς»

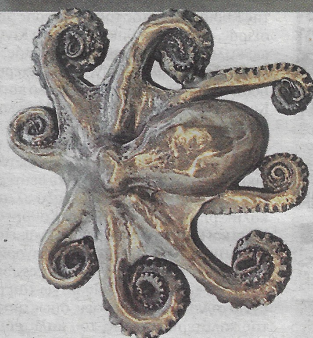

✱ «Πολλοί άνθρωποι αναγνωρίζουν στον καφέ την ικανότητα να δίνει πνεύμα»
(Ονορέ ντε Μπαλζάκ, «Πραγματεία περί των νεωτέρων διηγητικών», 1839)

Coffee spot

The Intermission, Πολυδεύκου 37Α

χώρο τέχνης The Intermission. Η Ζαργάνα, το νόστιμο, επίμηκες, ασημένιο ψάρι της οικογένειας των βελονιδών, με πράσινα κόκαλα που φωσφορίζουν, είναι η πρωταγωνίστρια της νέας ιστορίας.

Η διστακτική για τα ελληνικά της Ζόε εξηγεί με οξυφωδιστική προφορά στα αγγλικά την προέκταση της σημασίας που έχει το συγκεκριμένο ψάρι για την ίδια. Στην αρχή, η λέξη ζαργάνα χρησιμοποιείται ως μια σημνή και φιλόδοξη αναφορά, μια ερωτοτροπία. Η Ζαργάνα μου, στην κτητική της μορφή, γίνεται μια πιο λαγνα αναφορά, ένα φιλόδοξο φλερτ, μια χαϊδευτική προσφώνηση ή ένα τρυφερό πείραγμα. «Ιστορικά, ο άνθρωπος έχει συνδέσει τη γυναίκα με το ψάρι. Οι άντρες ρίχνουν τα δίχτυα τους για τη Σερίφη, τη Γοργόνα ή τη Μέδουσα και τελικά πάνονται οι ίδιοι σ' αυτά. Για μένα "Η Ζαργάνα μου", όπως έδωσα και τον τίτλο στην έκθεση, έχει να κάνει με τον ρυθμό της ζωής εδώ στο λιμάνι. "Η Ζαργάνα μου" είναι ο

Πειραιάς. Οποδήποτε αλλού δεν θα μπορούσε να είχε φτιαχτεί αυτή η κουρτίνα, επειδή όταν σκέφτομαι ένα έργο και ξεκινώ να σχεδιάζω μου έρχονται παράλληλα και άλλες ιδέες για την καταγωγή, το πώς η ιδέα μου συνδέεται με την ιστορία και το παρόν του τόπου. Οπότε η δική μου ζαργάνα σε αυτόν τον χώρο συνδεμένη με το υδάτινο στοιχείο και τον ρυθμό των ανθρώπων που δουλεύουν εδώ ή ταξιδεύουν».

■ **Μάλλον έχεις αποκτήσει ρίζες, καθώς θέλεις να μαθαίνεις για τις συνθήκες μας.**

«Νιώθω να είμαι από εδώ, αλλά τα ελληνικά μου δεν είναι τόσο καλά. Μεγάλωσα πηγαίνοντας για λειτουργία στην εκκλησία στα Κύθηρα, που ήταν φυσικά ορθόδοξη. Ακόμα και στην Οξφόρδη μία από τις καλύτερες μου φίλες είναι Ελληνονοτιοαφρικανή. Δεν είμαι Βρετανίδα στην κουζίνα, οπότε έχω μάθει να λειτουργώ σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Νιώθω άνετα

να δουλεύω και να ζω εδώ. Ακόμη και η δουλειά μου έχει ανάγκη αυτό το κλίμα. Χρειάζομαι αυτή τη ζεστή και την ενέργεια. Βέβαια, είναι σημαντικό να ταξιδεύεις και να εκθέτεις και σε άλλες χώρες τη δουλειά σου. Ωστόσο, είναι ανακουφιστικό για μένα ότι τώρα βρίσκομαι εδώ. Έχω το στούντιό μου, τη ζωή μου, τους φίλους μου, ακόμη και η οικογένειά μου για έξι μήνες τον χρόνο είναι εδώ. Δεν ξέρω, αλλά δεν μπορώ να είμαι σαν κάποιους καλλιτέχνες που ταξιδεύουν και ζουν παντού. Προσωπικά, μου αρέσει να είμαι ριζωμένη κάπου και προτιμώ αυτό το "κάπου" να είναι η Αθήνα, αν όχι τα Κύθηρα που τόσο αγαπώ».

Στον πάγκο όπου πίνουμε τον καφέ μας βρίσκονται απλωμένα χαρτιά με σχέδια της για διαφορετικά ψάρια, αλλά με μελάνι και άλλα με χρώμα. Είναι ένα ακόμη αποδεικτικό του τρόπου που εργάζεται, καθώς ζωγραφίζει για να αποτυπώσει την κίνηση των ψαριών. Όταν δεν τριγυρίζει στην αγορά για να παρα-

τηρήσει άλλες λεπτομέρειές τους με βλέμμα παθολογοανατόμου.

«Το ψάρι συνδέεται με την ελπίδα: βάζεις κάτι μέσα στο νερό και βγάζεις κάτι άλλο. Ξεκίνησα με αυτήν την ιδέα, αλλά όσο την προχωρούσα αποκωδικοποιούσα κι άλλους συμβολισμούς, οπότε το έργο της Ζαργάνας γινόταν πλουσιότερο σε ερμηνείες. Γι' αυτό δεν θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω κάποιο αλλού αυτόν τον τίτλο. Το ότι πρόσθεσα και άρθρο κι έγινε "Η Ζαργάνα μου" νομίζω ότι προσδίδει ισχύ στη γυναίκα και ότι δεν παραπέμπει σε κάτι υποτιμητικό για εκείνη, όπως θα το διαβάσει από την πλευρά του ένας δυτικός αναγνώστης του φεμινισμού. Για τη δική του οπτική η λέξη αποθλυκοποιεί τη γυναίκα. Κατά τη γνώμη μου, ο απόηχος αυτής της φράσης στα ελληνικά επιστρέφει στη γυναίκα τη δύναμη της θηλυκότητας της».

Το πίσω μέρος του εκθεσιακού χώρου παραπέμπει σε σπιλιά και ο τοίχος καλύπτεται από ένα μεγάλων διαστάσεων γλυπτό, φτιαγμένο από χειροποίητα κεραμικά πλακάκια, κατασκευασμένα στις Σέρρες. Η καλλιτέχνης έχει χρησιμοποιήσει ακατέργαστα οξείδια και μεταλλικά στοιχεία για να σχεδιάσει την εικόνα από δύο πλεγμένες σπάθες, περικυκλωμένες από χέλια – τους θύτες νεκρής σάρκας – που

Είπε

Όταν σκέφτομαι ένα έργο και ξεκινώ να σχεδιάζω, μου έρχονται παράλληλα και άλλες ιδέες για την καταγωγή, το πώς η ιδέα μου συνδέεται με την ιστορία και το παρόν του τόπου

στριφογυρίζουν χαμηλά, με τα πλοκάμια ενός χταποδιού γύρω τους. Οι μορφές θολώνουν καθώς ο βαρύς, μαύρος πλός, πάνω στον οποίο είναι ζωγραφισμένα, τα ρουφάει και δημιουργεί την εντύπωση ότι αναδύονται από τα υδάτινα βόθρα. «Καθώς δούλευα για τη "Ζαργάνα", ανακάλυψα και τα χέλια μέσα από την περιγραφή του Αριστοτέλη για την αναπαραγωγή τους και τον τρόπο που τρώνε. Ξεκίνησα μια μεγάλη κουρτίνα με αυτά, αλλά ακόμη το σκέφτομαι γιατί θέλω οι χάντρες να γίνουν από μπρούντζο και γυαλί και είναι δύσκολη η κατασκευή τους».

■ **ΠΑΡΑΔΟΣΗ.** Η Πολ προσθέτει ότι δεν περιόριζεται σε ένα μέσο. Στη δουλειά της εμφανίζονται εκτός από τις χειροποίητες ψημένες κεραμικές χάντρες, κεραμικά αντικείμενα, σιντριβάνια και τοιχογραφίες. Επιστρέφει στην παράδοση μέσα από τα υλικά και τις τεχνικές που χρησιμοποιεί, όχι για να διαγράψει την ιστορία, αλλά για να την επανεξετάσει. Προσεγγίζει τις ιδέες για την τέχνη με τη δική της κριτική ματιά γύρω από αντιλήψεις για τη θηλυκότητα. Και στην καλλιτεχνική της διαδικασία προσπαθεί τα σχήματά της να δείχνουν τα στάδια απομάκρυνσης των στρώσεων που έχουν κατασκευάσει ο χρόνος και οι συμβάσεις. «Αγαπώ ιδιαίτερα τις τεχνικές στα έργα μου και να ελευθερώνεις τα γυναικεία τεχνίτες για να μαθαίνουν μέσα από την τεχνονομία τους νέους τρόπους για να πειραματίζονται με τα υλικά. Αυτό το μείγμα ανθρώπων γνωριμιών και υλικών που έχω συλλέξει παραπέμπει στην παράδοση αλλά και στη σχέση που μαζί του. Πρέπει να είσαι δομένη στη δουλειά αλλά και να ελευθερώνεις το μυαλό σου να πηγαίνει αλλού. Χρησιμοποιώ τις τεχνικές στα έργα μου για να δημιουργήσω έννοιες και να ξεκινήσω συζητήσεις για το πόσο εμπλεκόμαστε και συνδεόμαστε με τον κόσμο γύρω μας. Ετσι ώστε να τον καταλάβουμε... Βγάζει νόημα αυτό».

■ **Φυσικά.**